

ارزیابی دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیارهای کیفیت در آموزش الکترونیکی

سعید نورالهی^۱، رضوان حکیمزاده^۲، فرهاد سراجی^۳، محسن نظرزاده زارع^{۴*}
دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

The Evaluation of E-Learning Courses in Hadith Science Virtual Faculty According to the Criteria of Quality in E-Learning from the Views of Students and Instructors

Saeid Norollahee¹, Rezvan Hakimzadeh², Farhad Seraji³, Mohsen Nazarzadeh Zare^{4*}
Faculty of Psychology & Education, Tehran University, Tehran, Iran

Abstract

Introduction: This study examines the evaluation of e-learning courses in Hadith Science virtual faculty according to the criteria of quality in e-learning from the views of students and instructors in 2009-2010.

Materials & Methods: This study is a practical descriptive methodology, using a survey as its instrument. The statistical population consisted of 1739 students and 15 instructors; all instructors were studied owing to their small population and a sample of 202 students was selected based on the stratified ratio sampling method. Data were collected using a researcher-made questionnaire. For the data analysis, statistical procedures including the Mann-Whitney U test were used.

Results: The results indicated that courses quality of Hadith Science virtual faculty according to criteria (instructional design, measurement and evaluation system, technology and support) has relatively desirable level.

Conclusion: Although the results of this study showed that courses quality of Hadith Science virtual faculty from the views of students and instructors has relatively desirable level. But to achieve maximum utility in the quality of the courses, is necessary the custodians of e-learning attention to recommendations include; fitness the volume and content of courses offered with semester, used the electronic evaluation system and portfolio in assessment process, create shortcuts for quick access to needed links on web pages, increase discussion boards and Wiki, amplification of audio conferencing and video conferencing systems.

Keywords

Distance Learning, E-Learning Courses, E-Learning Quality Criteria, Technology, Internet

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیارهای کیفیت در آموزش‌های الکترونیکی از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران در سال ۸۸-۸۹ انجام شده است.

مواد و روش‌ها: روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۷۳۹ نفر دانشجو و ۱۵ نفر آموزشیار دانشکده مجازی علوم حدیث بودند که از این شمار، ۲۰۲ دانشجو بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه‌ای گزینش شد و با توجه به جمعیت محدود آموزشیاران، همگی آنها مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون U من‌ویتنی استفاده شد.

نتایج: نتایج مربوط به بررسی سؤالات پژوهش نشان داد که کیفیت دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیارهای (طراحی محتوای آموزشی، سنجش و ارزشیابی دانشجویان، فناوری و سیستم پشتیبانی) در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد.

نتیجه‌گیری: اگرچه نتایج این پژوهش نشان داد که از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران کیفیت دوره‌های الکترونیکی برگزار شده در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد ولی برای رسیدن به حداکثر مطلوبیت در کیفیت این دوره‌ها لازم است که متولیان امر آموزش الکترونیکی به مواردی از قبیل تناسب زمان ترم و حجم دروس و محتوای ارائه شده، استفاده از پورت‌فولیو (Portfolio) و سیستم ارزیابی الکترونیکی در فرآیند ارزیابی، ایجاد میان‌برهای بیشتر در صفحات وب جهت دسترسی سریع‌تر به لینک‌های مورد نیاز، افزایش تالارهای بحث و گفتگو، تقویت سیستم کنفرانس صوتی و ایجاد امکان کنفرانس ویدئویی، بیش از پیش توجه داشته باشند.

واژگان کلیدی

آموزش از دور، دوره‌های آموزش الکترونیکی، معیارهای کیفیت آموزش الکترونیکی، فناوری، اینترنت

مقدمه

در طی سالیان گذشته با توجه به رشد فزاینده فناوری اطلاعات و ارتباطات، شاهد تغییرات بنیادی و فزاینده‌ای در آموزش عالی بوده‌ایم. امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر و تلفیق شده محیط کار و کلاس در آمده و شیوه‌های کسب و کار، برقراری ارتباط و یادگیری را تغییر داده است. هنر و علم تعلیم و تربیت با رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات تلفیق شده و رویکرد جدیدی در یادگیری را به نام «یادگیری الکترونیکی» به‌وجود آورده است [۱].

در حال حاضر یکی از جدیدترین دستاوردهای فناوری اطلاعات، یادگیری الکترونیکی است. این یادگیری موانع آموزش سنتی از قبیل کمبود فضای آموزشی، کمبود اساتید، محدودیت زمانی، استفاده از حجم انبوه اطلاعات و دشواری برنامه‌ریزی در نظام سنتی را حل کرده است [۲]. علاوه بر این ظهور اینترنت، تغییرات سریع اقتصادی، اجتماعی و فناورانه، ماهیت زندگی و مشاغل افراد را تحت تأثیر خود قرار داده است. هر فرد برای رویارویی با این تغییرات باید به‌طور مداوم در حال یادگیری و بازآموزی باشد. این ویژگی‌ها در عصر حاضر موجب شده تا به‌طور مداوم بر تعداد داوطلبان ورود به آموزش عالی افزوده شود. با توجه به افزایش تعداد متقاضیان آموزش عالی و عدم توانایی دانشگاه‌ها در پاسخگویی به حجم بالای تقاضا و با در نظر گرفتن قابلیت‌های فناوری اطلاعات و شبکه جهانی اینترنت ایجاد دانشگاه‌های مجازی ضروری به‌نظر می‌رسد تا کمبودهای دانشگاه‌های سنتی را جبران نماید. در آموزش عالی ایران، از سال ۱۳۸۰ به بعد به‌تدریج دانشگاه‌های حضوری مانند دانشگاه شیراز، دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، دانشگاه صنعتی شریف، دانشگاه علوم حدیث و غیره، دوره‌ها یا رشته‌های مجازی را راه‌اندازی کرده‌اند. هم‌چنین در سال‌های اخیر دانشگاه‌های مجازی دیگری مانند مهر البرز، نور طویی و جامعه‌المصطفی به‌صورت مجازی راه‌اندازی شده‌اند که با توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات وارد عرصه آموزش عالی شده‌اند [۳]. این مؤسسات و مراکز آموزش عالی با سرعت بالا و با استفاده از امکانات و تجهیزات کمتر و محدودتری نسبت به مؤسسات سنتی آموزش عالی گسترش پیدا کرده‌اند. در حالی که رشد کمی آن‌ها روز به روز افزایش می‌یابد اما غفلت از کیفیت آموزش و خدماتی که این مؤسسات ارائه می‌دهند به‌خاطر توجه به توسعه کمی آن‌ها تهدید جدی برای حیات آن‌ها به‌شمار می‌رود و احتمال این می‌رود که متقاضیان و متولیان آن‌ها با آموزش و خدمات با کیفیت پایین روبه‌رو شوند. توسعه و بقای این دانشگاه‌ها علاوه بر مسائل زیرساختی و بودجه به کیفیت برنامه‌ها و دوره‌های آن‌ها نیز بستگی دارد. اکنون روند افزایش و حد توسعه‌یافتگی این مؤسسات و دانشگاه‌ها به حدی رسیده است که لزوم ارزیابی از برنامه‌های آموزش الکترونیکی را ضروری نموده است تا در کنار گسترش کمی به بررسی کیفیت این دوره‌ها نیز پرداخته شود.

برای ارزیابی دوره‌های آموزش الکترونیکی معیارهای مختلفی در سطح جهان در نظر گرفته می‌شود که ما در این جا به برخی مدل‌ها و فهرست‌های به‌کار رفته برای ارزیابی محیط‌های یادگیری الکترونیکی اشاره خواهیم کرد که بیشتر پایه و اساس ارزیابی دوره‌های الکترونیکی می‌باشند.

Hawkes، یکی از روش‌ها و مدل‌های ارزیابی محیط‌های یادگیری مجازی بوسیله Hawkes ارائه شده و بر چهار معیار طبقه‌بندی شده تأکید می‌کند: الف) آموزش: این طبقه با توزیع و دسترسی مواد آموزشی و برون‌دادهای یادگیرندگان سروکار دارد. ب) سازمانی: این طبقه شامل نگهداشت فنی، امکانات، سرعت و زمان، سیستم پشتیبانی در دسترس، توسعه کارمندان و مشارکت جامعه می‌باشد. ج) اخلاقی: این طبقه به کاربرد اخلاقی فناوری یادگیری از دور و تلاش برای دسترسی مخاطبان گوناگون و گروه‌هایی از دانشجویان که از یکدیگر فاصله دارند به فناوری یادگیری و آگاه کردن آنها از فرصت‌هایی که فناوری یادگیری از دور فراهم می‌کند،

اشاره دارد. د) فناوری: این طبقه به موضوعات فنی نظیر سهولت استفاده، سرعت دسترسی، میزان واقعی بودن گرافیک، وضوح اجزا صوتی و تصویری و در پایان انعطاف‌پذیری را در بر می‌گیرد [۴].

مدل Khan نیز فهرستی از عوامل مؤثر بر یادگیری الکترونیکی را تهیه و آن را به هشت دسته تقسیم کرده است:

۱. عوامل آموزشی (تحلیل محتوا، تحلیل مخاطبان، تحلیل اهداف، تحلیل رسانه، طراحی رهیافت، سازماندهی و روش‌ها و راهبردها).

۲. فناوری (برنامه‌ریزی زیربنایی، سخت‌افزار، نرم‌افزار).

۳. طراحی رابط (طراحی سایت و صفحه، طراحی محتوا، طراحی اتاق گفتگو، در دسترس بودن، آزمون قابلیت استفاده).

۴. مدیریت (تدوین محتوای یادگیری الکترونیکی، نگهداری محتوای یادگیری الکترونیکی).

۵. پشتیبانی منابع (پشتیبانی برخط منابع).

۶. انسانی (نفوذ اجتماعی و سیاسی، تنوع فرهنگی، سوگیری، تنوع جغرافیایی، تنوع فراگیر، آداب معاشرت، موضوعات حقوقی).

۷. سازمانی (امور مدیریتی، امور علمی، خدمات دانشجویی).

۸. ارزشیابی (ارزیابی فراگیران، ارزشیابی از محیط یادگیری و آموزش) [۱].

مدل IHEP (Institute for Higher Education Policy)، مدل ارزیابی ارائه شده توسط مؤسسه سیاست‌گذاری آموزش

عالی (IHEP) برای ارزیابی یادگیری الکترونیکی، گستره وسیعی از زمینه‌های مهم و مورد توجه در ارزیابی دوره‌های یادگیری الکترونیکی را به کار می‌برد. این زمینه‌ها در هفت طبقه گروه‌بندی شده‌اند:

پشتیبانی سازمانی: این طبقه برنامه‌ریزی فناوری برای اطمینان از استانداردهای کیفیت و سنجش امنیت الکترونیکی را مورد ملاحظه قرار می‌دهد. طراحی دوره: این طبقه شامل تحلیل نیازها، فناوری و منابع انسانی، ایجاد قبل از پیاده‌سازی دوره و اصلاح مواد آموزشی می‌باشد.

۳) فرایند تدریس-یادگیری: این طبقه شامل تحلیل تعامل بین دانشجویان با یکدیگر و تعامل بین دانشجویان و موسسه و مطالعه اجزا فرایند یادگیری، همین‌طور راهبری و دسترسی به محتوا را در بر می‌گیرد.

۴) ساختار دوره: این طبقه شامل ارائه موضوعات دوره، رویه‌ها و انواع مواد به کار رفته برای دانشجویان و انتظارات افراد می‌باشد.

۵) پشتیبانی دانشجویان: این طبقه شامل مواردی نظیر اطلاعات ویژه در مورد دوره و خدمات پشتیبانی در دسترس برای دانشجویان شامل آموزش و کمک‌های مرتبط با منابع الکترونیکی می‌باشد.

۶) پشتیبانی دانشکده: این طبقه شامل کمک‌های فنی در دسترس برای اعضا دانشکده در طول تغییر شکل از آموزش سنتی به آموزش از دور و در طول رشد و توسعه دوره می‌باشد.

۷) ارزیابی: این طبقه به خط‌مشی‌ها و رویه‌های ارزیابی دانشجویان، اثربخشی آموزشی دوره و رضایت دانشجویان و مدرسان مربوط می‌شود [۵].

فهرست واری (Southern Regional Educational Board) SREB، جهت ارزیابی دوره‌ها و موسسات آموزش الکترونیکی بر موارد زیر تأکید دارد:

۱) محتوا که شامل ارزیابی و استانداردهای محتوای علمی، مقدمه و دیدگاه دوره، خط‌مشی‌های کاربرد قابل قبول و قانونی و منابع مدرس می‌شود.

۲) طراحی آموزشی که شامل تحلیل مخاطبان و آموزش، طراحی دوره، واحد و درس، اهداف کلی و آرمانی، فعالیت‌ها و راهبردهای آموزشی، ارتباط و تعامل، و منابع و محتوا می‌شود.

۳) ارزیابی دانشجویان که شامل راهبردهای ارزیابی، رویه‌ها و روش‌های مناسب و کافی، بازخورد، و منابع و مواد ارزیابی می‌شود.

۴) فناوری که شامل معماری دوره، طراحی واسط کاربران، قابلیت درون‌عملکردی و نیازمندی‌های فناوری، قابلیت دسترسی، و حمایت فنی می‌شود.

۵) مدیریت و ارزیابی دوره که شامل اثربخشی دوره، به روز کردن دوره، اعتبارگذاری و امنیت داده‌ها می‌شود [۶].

با در نظر گرفتن آنچه که در بالا گفته شد، سوال اساسی این است که ارزیابی دوره‌های آموزش الکترونیکی با توجه به معیارهای کیفیت در آموزش الکترونیکی از چه میزان مطلوبیت برخوردار است؟

برای پاسخ دادن به این سؤال به بررسی پژوهش‌های مختلفی که در زمینه ارزیابی دوره‌های آموزش الکترونیکی در کشور و دیگر نقاط جهان صورت گرفته پرداخته شده است.

رحمانی در پژوهشی به بررسی تحلیلی برنامه آموزشی دوره آزمایشی دانشکده مجازی علوم حدیث پرداخت. بر اساس نتایج به دست آمده از این تحقیق، اهداف و مقاصد برنامه، طراحی محتوا، طراحی محیط ارائه، تعامل، کیفیت، کمیت و دقت ارزیابی، ارائه خدمات حمایتی و تحقق پیامدها، نسبتاً مطلوب ارزیابی شد [۷]. قاندری در پژوهشی به ارزیابی برنامه درسی آموزش مجازی از دیدگاه دانشجویان و اساتید رشته مهندسی کامپیوتر گرایش فناوری اطلاعات دانشگاه علم و صنعت در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ پرداخت که این نتایج را در بر داشت: دانشجویان و آموزشیاران نرم‌افزارهای آموزشی را در حد متوسط و بالاتر، شیوه تعامل در آموزش مجازی را ضعیف و هر دو گروه شیوه ارزیابی از دانشجویان در محیط مجازی را در حد متوسط و بالاتر و پشتیبانی از دانشجویان را در حد ضعیف ارزیابی کردند [۸].

آقاکنیری در پژوهشی به ارزشیابی برنامه‌های آموزش مجازی دانشگاه‌های شهر تهران از دید اساتید و دانشجویان این برنامه‌ها پرداخت. یافته‌های حاصل از پژوهش وی در دانشکده علوم و حدیث نشان داد که اکثر اساتید و دانشجویان نظر مطلوبی در مورد محتوا، نظام مدیریت محتوا، نظام مدیریت آموزشی و نظام ارزیابی داشتند. همچنین نتایج پژوهش او در دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی نیز نشان داد اکثر اساتید نظر مطلوبی در مورد مطلوبیت موارد مذکور داشتند اما اکثر دانشجویان نظر نامطلوب در این باره داشتند [۹].

اسدی در پژوهشی به بررسی رابطه مطلوبیت طرح‌درس‌های الکترونیکی با موفقیت دانشجویان در دانشگاه تهران پرداخت و در مجموع نتیجه گرفت که کیفیت دروس الکترونیکی دانشگاه تهران در سال‌های ۸۶-۱۳۸۴ نسبتاً نامطلوب بوده و علاوه بر آن، میان مطلوبیت دروس الکترونیکی و موفقیت دانشجویان همبستگی مثبت وجود دارد [۱۰].

Pohl و همکاران در پژوهشی به ارزیابی محیط یادگیری الکترونیکی پرداختند. آنان دریافتند که یادگیری‌های الکترونیکی از نظر استفاده‌کنندگان آن، به دلیل ساده و قابل استفاده بودن، جذاب و علاقه‌مند کننده است. در این پژوهش، اتاق گفتگو (Chat) مورد انتقاد قرار گرفته بود و تالارهای بحث و گفتگو، به‌عنوان یک شکل برتر ارزیابی شده بود [۱۱].

Fill در پژوهشی فعالیت‌های یادگیری الکترونیکی را با تأکید بر دانشجویان ارزیابی کرد. در این پژوهش سه دوره به‌طور جداگانه مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان نظر مثبتی نسبت به توصیف اهداف و محتوای یادگیری، قابلیت دسترسی منابع پیوندی، ظرفیت ابزارهای لازم، تناسب ارزیابی و بهبود مهارت‌ها و دانش آن‌ها داشتند [۱۲].

Selim در پژوهشی با عنوان عوامل حیاتی موفقیت پذیرش یادگیری الکترونیکی جهت ارائه مدل، به بررسی چهار عامل ویژگی‌های دانشجویان، ویژگی‌های آموزشیاران، پشتیبانی و فناوری در دانشگاه امارات متحده عربی پرداخت. نتایج پژوهش او عوامل چهارگانه را در حد مطلوب ارزیابی کرد [۱۳].

Hussin و همکاران به بررسی عناصر طراحی آموزشی در محیط‌های یادگیری الکترونیکی در دانشگاه‌های مالزی پرداختند. در این پژوهش، شرکت‌کنندگان فعالیت و محتوای دوره را مطلوب و بازخورد، طراحی میانجی و تعامل را در حد نسبتاً مطلوب ارزیابی کردند [۱۴].

Mei و همکاران، وبسایت‌های آموزشی PCSCHOOL، NSCU و GEPT را از نظر دانشجویان ارزیابی کردند. در این ارزیابی وبسایت PCSCHOOL از نظر راهبردهای آموزشی (محتوا، ارزشیابی، آموزشیار)، ابزارهای یادگیری و طراحی میانجی در مقایسه با دو وبسایت دیگر مطلوب‌تر ارزیابی شد [۱۵].

بررسی پژوهش‌های انجام شده در حوزه ارزیابی آموزش‌های الکترونیکی در ایران و سایر نقاط جهان نشان می‌دهد این پژوهش‌ها عمدتاً در سطح بررسی برنامه و ارزیابی دروس دوره‌های آموزش الکترونیکی بوده است و معیارهای به‌کار برده شده در ارزیابی آنها نتوانسته به‌طور کامل میزان مطلوبیت را نشان دهد. لذا با توجه به اهمیتی که دوره‌های الکترونیکی داشته و در حال تبدیل شدن به قسمت مهم و فراگیری از آموزش عالی هستند، نیاز است تا کیفیت این دوره‌ها براساس معیارهای آموزش الکترونیکی ارزیابی و مورد بررسی قرار گیرد.

با توجه به اینکه دانشگاه علوم حدیث به عنوان یکی از مراکز آموزش عالی، با تأسیس دانشکده‌ای تحت عنوان دانشکده مجازی علوم حدیث برای اولین بار اقدام به برگزاری دوره‌های مجازی نموده است، لذا این پژوهش سعی دارد با ارزیابی دوره‌های آموزش الکترونیکی این دانشکده با استفاده از معیارهایی که پژوهشگر پس از بررسی مدل‌های موجود در سطح جهان و فهرست واری‌های

ارزیابی یادگیری‌های الکترونیکی در دانشگاه‌های مختلف دنیا به دست آورده، کیفیت دوره‌های آموزش الکترونیکی را به صورت شفاف و واضح پیش‌روی متولیان و مخاطبان قرار دهد و با شناسایی نیازها و مشکلات دوره‌های آموزش الکترونیکی و بررسی میزان تحقق اهداف آنها در جهت برنامه‌ریزی برای بهبود کیفیت دوره‌های الکترونیکی در آینده گامی مؤثر بردارد. معیارهای استخراج شده توسط پژوهشگر شامل چهار مولفه طراحی محتوای آموزشی، سیستم ارزشیابی دانشجویان، فناوری و سیستم پشتیبانی می‌باشند. بنابراین هدف کلی پژوهش حاضر بررسی میزان مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی با توجه به معیارهای کیفیت در آموزش‌های الکترونیکی از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران دانشکده مجازی علوم حدیث در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ می‌باشد.

سوالات پژوهش

- ۱) دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار طراحی محتوای آموزشی از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟
- ۲) دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار سنجش و ارزشیابی دانشجویان از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟
- ۳) دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار فناوری از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟
- ۴) دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار پشتیبانی از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟
- ۵) آیا بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران در مورد میزان مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی تفاوت معناداری وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

از آنجا که این پژوهش به منظور دستیابی به نتایج عملی صورت گرفته، کاربردی است و با توجه به اینکه از طریق جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به کشف دیدگاه‌های آزمودنی‌ها پرداخته و با توجه به ماهیت موضوع و اهداف طرح، روش انجام پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است، چون پژوهشگر به دنبال توصیف عینی، واقعی و منظم ارزیابی کیفیت دوره‌های آموزش الکترونیکی از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران است.

در این پژوهش دو جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفته است که عبارت‌اند از:

۱) ۱۷۳۹ نفر از دانشجویان دانشکده مجازی علوم حدیث در سال تحصیلی ۸۹-۸۸.

۲) ۱۵ نفر از آموزشیاران دانشکده مجازی علوم حدیث در سال تحصیلی ۸۹-۸۸.

در این پژوهش برای گزینش آزمودنی‌ها از بین جامعه دانشجویان از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای -نسبتی استفاده شده است. روش نمونه‌گیری بدین صورت بود که هر مقطع تحصیلی (کارشناسی و کارشناسی‌ارشد) به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد و بعد در داخل هر طبقه نمونه‌گیری به عمل آمد که در مجموع ۲۰۲ نفر دانشجویان به عنوان نمونه از این دو طبقه گزینش شد (جدول ۱). همچنین برای گزینش آزمودنی‌ها از بین جامعه آموزشیاران، با توجه به شمار اندک آنان، همگی یعنی همه ۱۵ نفر مورد پژوهش قرار گرفتند.

جدول ۱: تعداد جامعه و تعداد نمونه انتخاب شده از طبقات دانشجویان

نام طبقات	تعداد جامعه هر طبقه	تعداد نمونه هر طبقه
لیسانس	۱۵۹۶	۱۳۳
فوق لیسانس	۱۴۳	۷۰
مجموع	۱۷۳۹	۲۰۲

برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از دانشجویان و آموزشیاران از پرسشنامه ۲۹ سوالی محقق ساخته در مقیاس لیکرت استفاده شد. این پرسش‌نامه براساس یافته‌های حاصل از پیشینه تحقیق (بررسی مدل‌ها و فهرست‌های واری‌ارزیابی یادگیری الکترونیکی)

و پرسش‌نامه‌های موجود در حوزه پژوهش تنظیم شده که چهار معیار طراحی محتوای آموزشی، سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان، فناوری و سیستم پشتیبانی را ارزیابی می‌کرد.

برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه از رویکرد توافق کلی استفاده شد که در این رویکرد از طریق تقسیم تعداد سؤال‌هایی که تناسب و شفافیت آن‌ها توسط اساتید و کارشناسان آموزش الکترونیکی مطلوب تشخیص داده شد بر تعداد کل سؤال‌ها، روایی محتوایی تعیین شد و برای تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ از طریق نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶، ۰/۸۸ محاسبه شد.

از آنجایی که دسترسی به جامعه آماری و نمونه تنها از طریق پست الکترونیکی امکان‌پذیر بود، پرسشنامه‌ها از طریق سیستم مدیریت دانشکده به میز کار دانشجویان فرستاده شد و دانشجویان نیز فرم‌های تکمیل شده پرسشنامه را به پست الکترونیکی محقق عودت دادند. پرسشنامه آموزشیاران به صورت مراجعه حضوری به دانشکده و تسلیم پرسشنامه از طریق روابط عمومی دانشکده و مدیریت آموزشی انجام گرفت.

تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از طریق اجرای پرسشنامه، در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفت. در سطح توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری نظیر میانگین، فراوانی و درصد فراوانی به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد و در سطح استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون U من ویتنی (Mann-Whitney U Test) در نرم‌افزار نسخه ۱۶ استفاده شد. برای محاسبه میزان مطلوبیت ملاک‌ها ابتدا امتیاز هر سؤال را که از حاصل ضرب امتیاز آن سؤال در فراوانی‌اش تقسیم بر تعداد پاسخ‌گویان محاسبه می‌شود، به دست می‌آوریم و بعد از محاسبه امتیاز آن، چنانچه امتیاز سؤال بین ۱ تا ۲/۳۳ به دست بیاید، سؤال مورد نظر نامطلوب ارزیابی می‌شود. اگر امتیاز محاسبه شده بین ۲/۳۳ تا ۳/۶۶ باشد، سؤال مورد نظر نسبتاً مطلوب ارزیابی شده و چنانچه امتیاز حاصل بین ۳/۶۶ تا ۵ باشد، سؤال مورد نظر مطلوب ارزیابی می‌شود.

یافته‌ها

سوال اول: دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار طراحی محتوای آموزشی از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟

جدول ۲: درصد پاسخ دانشجویان و آموزشیاران و میزان مطلوبیت معیار طراحی محتوای آموزشی

سطح مطلوبیت	میانگین	پاسخ برحسب درصد					رتبه	گویه‌های مربوط به طراحی محتوای آموزشی
		کمتر از ۲۰٪	۲۰٪ تا ۴۰٪	میانگین	۴۰٪ تا ۶۰٪	بیشتر از ۶۰٪		
مطلوب	۳/۶۶	۱۳/۳	۴۰/۰	۴۶/۷	۰/۰	۰/۰	آموزشیار	سهولت خواندن و فهم محتوا
مطلوب	۳/۹۸	۲۳/۸	۵۱/۰	۲۵/۲	۰/۰	۰/۰	دانشجو	
مطلوب	۳/۸۰	۲۰/۰	۵۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳	۰/۰	آموزشیار	پوشش اطلاعات مفید در مواد و محتوا
مطلوب	۳/۷۸	۲۱/۳	۴۳/۶	۲۷/۷	۷/۴	۰/۰	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۰۶	۶/۷	۳۳/۳	۲۰/۰	۴۰/۰	۰/۰	آموزشیار	گرافیک به کار رفته در محتوا
مطلوب	۳/۸۴	۲۴/۳	۴۴/۱	۲۴/۸	۵/۴	۱/۵	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۲/۸۰	۰/۰	۲۰/۰	۴۰/۰	۴۰/۰	۰/۰	آموزشیار	میزان تعامل در مقایسه با دوره‌های سنتی
نسبتاً مطلوب	۲/۸۰	۲/۵	۳۳/۲	۱۸/۳	۳۴/۷	۱۱/۴	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۲/۸۶	۰/۰	۲۰/۰	۵۳/۳	۲۰/۰	۶/۷	آموزشیار	کیفیت تعامل در مقایسه با دوره‌های سنتی
نسبتاً مطلوب	۲/۹۷	۳/۰	۳۰/۲	۴۰/۱	۱۴/۴	۱۲/۴	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۴۰	۶/۷	۳۳/۳	۵۳/۳	۶/۷	۰/۰	آموزشیار	امکان کمک از آموزشیار برای حل مشکلات درسی
نسبتاً مطلوب	۲/۹۸	۲/۵	۳۲/۷	۳۳/۲	۲۴/۳	۷/۴	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۴۰	۶/۷	۴۰/۰	۴۰/۰	۱۳/۳	۰/۰	آموزشیار	هماهنگی متناسب بین متن، صدا و گرافیک
نسبتاً مطلوب	۴/۰۱	۲۹/۲	۴۶/۵	۲۱/۳	۳/۰	۰/۰	دانشجو	
مطلوب	۳/۶۶	۲۶/۷	۳۳/۳	۲۶/۷	۶/۷	۶/۷	آموزشیار	هدایت یادگیری تحت وب در مسیر یادگیری

نسبتاً مطلوب	۳/۵۶	۱۰/۹	۴۱/۱	۴۲/۶	۴/۵	۱/۰	دانشجو	
مطلوب	۳/۷۳	۴۰/۰	۲۶/۷	۰/۰	۳۳/۳	۰/۰	آموزشیار	پاسخ به ایمیل دانشجویان
نسبتاً مطلوب	۲/۹۳	۷/۴	۱۷/۸	۳۹/۶	۳۰/۷	۴/۵	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۳۳	۱۳/۳	۲۶/۷	۴۰/۰	۲۰/۰	۰/۰	آموزشیار	پاسخ به سوالات دانشجویان از طریق تابلو اعلانات
نسبتاً مطلوب	۲/۹۹	۹/۹	۱۷/۸	۴۴/۱	۱۸/۳	۹/۹	دانشجو	
مطلوب	۳/۸۶	۴۰/۰	۲۰/۰	۲۶/۷	۱۳/۳	۰/۰	آموزشیار	تصحیح تکالیف دانشجویان و ارائه بازخورد
نسبتاً مطلوب	۲/۷۷	۶/۹	۱۰/۹	۴۱/۱	۳۳/۲	۷/۹	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۰	۲۰/۰	۱۳/۳	۲۰/۰	۴۰/۰	۶/۷	آموزشیار	مناظره و بحث
نسبتاً مطلوب	۳/۲۳	۱۶/۵	۳۴/۳	۱۸/۳	۱۹/۴	۱۱/۵	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۱۳	۲۰/۰	۰/۰	۵۳/۳	۲۶/۷	۰/۰	آموزشیار	تالارهای پژوهش و گفتگو
نسبتاً مطلوب	۳/۱۲	۶/۴	۳۲/۲	۳۵/۱	۲۰/۳	۵/۹	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۳۶	آموزشیار					مجموع	
نسبتاً مطلوب	۳/۳۱	دانشجو						

همانطور که یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد میانگین به‌دست‌آمده برای معیار طراحی محتوای آموزشی از نظر دانشجویان ۳/۳۱ می‌باشد که نشان‌دهنده این است که دانشجویان این عامل را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. میانگین به‌دست آمده از نظر آموزشیاران نیز ۳/۳۶ می‌باشد، بدین معنی که آموزشیاران این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. به‌طور کلی میانگین به‌دست آمده از دیدگاه هر دو گروه ۳/۳۳ می‌باشد، بدین معنی که دانشجویان و آموزشیاران، کیفیت طراحی محتوای آموزشی را در دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.

سوال دوم: دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار سنجش و ارزشیابی دانشجویان از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟

جدول ۳: درصد پاسخ دانشجویان و آموزشیاران و میزان مطلوبیت معیار سنجش و ارزشیابی دانشجویان

سطح مطلوبیت	میانگین	پاسخ برحسب درصد					تعداد پاسخ‌دهندگان	گویه‌های مربوط به سنجش و ارزشیابی دانشجویان
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
مطلوب	۳/۷۳	۲۶/۷	۲۰/۰	۵۳/۳	۰/۰	۰/۰	آموزشیار	ایجاد انگیزه جهت یادگیری
نسبتاً مطلوب	۳/۳۲	۶/۹	۳۸/۱	۳۵/۶	۱۹/۳	۰/۰	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۴۶	۶/۷	۳۳/۳	۶۰/۰	۰/۰	۰/۰	آموزشیار	تناسب فرایند ارزشیابی با محتوا
نسبتاً مطلوب	۳/۴۸	۵/۹	۴۳/۱	۴۴/۶	۵/۹	۰/۵	دانشجو	
مطلوب	۳/۷۳	۱۳/۳	۴۶/۷	۴۰/۰	۰/۰	۰/۰	آموزشیار	ارزشیابی از فهم و ادراک دانشجویان نسبت به محتوا
نسبتاً مطلوب	۳/۴۰	۸/۹	۳۶/۱	۴۱/۶	۱۳/۴	۰/۰	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۵۳	۶/۷	۴۰/۰	۵۳/۳	۰/۰	۰/۰	آموزشیار	تناسب بین تکلیف ارائه شده و زمان منظور شده
نسبتاً مطلوب	۳/۲۶	۱/۵	۳۶/۱	۵۱/۰	۹/۹	۱/۵	دانشجو	
مطلوب	۳/۷۳	۲۰/۰	۴۰/۰	۳۳/۳	۶/۷	۰/۰	آموزشیار	تناسب تکلیف ارائه شده و انواع محتوا
نسبتاً مطلوب	۳/۵۵	۷/۴	۴۹/۰	۳۵/۱	۸/۴	۰/۰	دانشجو	
مطلوب	۳/۶۴	آموزشیار					مجموع	
نسبتاً مطلوب	۳/۴۰	دانشجو						

همانطور که یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد میانگین به‌دست‌آمده از دیدگاه دانشجویان برای معیار سنجش و ارزشیابی ۳/۴۰ می‌باشد که نشان می‌دهد دانشجویان این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. میانگین به‌دست آمده از نظر آموزشیاران نیز ۳/۶۴ می‌باشد، بدین معنی که آموزشیاران این معیار را در سطح مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در مجموع میانگین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران ۳/۵۲ می‌باشد که نشان می‌دهد این دو گروه معیار سنجش و ارزشیابی را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.

سوال سوم: دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار فناوری از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟

جدول ۴: درصد پاسخ دانشجویان و آموزشیاران و میزان مطلوبیت معیار فناوری از نظر دانشجویان و آموزشیاران

سطح مطلوبیت	میانگین	پاسخ برحسب درصد					نوع پاسخ	گویه‌های مربوط به فناوری
		کمتر از ۲۰٪	زیاد	متوسط	بسیار	بسیار کم		
نسبتاً مطلوب	۳/۱۳	۰/۰	۲۶/۷	۶۰/۰	۱۳/۳	۰/۰	آموزشیار	سهولت دسترسی به پرتال دانشکده
نسبتاً مطلوب	۳/۴۳	۱۴/۴	۳۴/۷	۳۲/۲	۱۷/۸	۱/۰	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۲/۴۰	۰/۰	۶/۷	۲۶/۷	۲۰/۰	۴۶/۷	آموزشیار	کیفیت سامانه مدیریت یادگیری
نسبتاً مطلوب	۲/۹۱	۲/۵	۲۵/۷	۴۰/۶	۲۲/۸	۸/۴	دانشجو	
نامطلوب	۱/۹۳	۰/۰	۲۰/۰	۲۶/۷	۲۶/۷	۲۶/۷	آموزشیار	امکان استفاده از کنفرانس ویدئویی
نامطلوب	۱/۴۶	۰/۰	۲/۰	۸/۴	۲۳/۸	۶۵/۸	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۲/۴۶	۰/۰	۶/۷	۴۶/۷	۳۳/۳	۱۳/۳	آموزشیار	امکان استفاده از کنفرانس صوتی
نسبتاً مطلوب	۲/۳۷	۳/۵	۱۴/۹	۱۶/۳	۴۶/۵	۱۸/۸	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۰	۰/۰	۲۶/۷	۵۳/۳	۱۳/۳	۶/۷	آموزشیار	به‌روزرسانی نرم‌افزارها
نسبتاً مطلوب	۲/۹۳	۷/۹	۲۲/۳	۳۴/۲	۲۶/۷	۸/۹	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۳/۱۳	۰/۰	۳۳/۳	۴۶/۷	۲۰/۰	۰/۰	آموزشیار	رضایت‌بخشی ساختار فناوری دانشکده
نسبتاً مطلوب	۳/۳۲	۱۴/۹	۲۳/۳	۴۴/۱	۱۴/۹	۳/۰	دانشجو	
نسبتاً مطلوب	۲/۶۷	آموزشیار					مجموع	
نسبتاً مطلوب	۲/۷۴	دانشجو						

همانطور که یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد میانگین به‌دست‌آمده از دیدگاه دانشجویان برای معیار فناوری ۲/۷۴ می‌باشد که نشان می‌دهد دانشجویان این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. البته در بین گویه‌های این معیار، امکان استفاده از کنفرانس ویدئویی از دیدگاه دانشجویان در سطح نامطلوب ارزیابی شده است. میانگین به‌دست آمده از نظر آموزشیاران نیز ۲/۶۷ می‌باشد که نشان می‌دهد آموزشیاران این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در مجموع میانگین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران ۲/۷۰ می‌باشد بدین معنی که این دو گروه معیار فناوری را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.

سوال چهارم: دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث با توجه به معیار پشتیبانی از چه میزان مطلوبیت برخوردار می‌باشد؟

همانطور که یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد میانگین به‌دست‌آمده از دیدگاه دانشجویان برای معیار پشتیبانی ۳/۳۹ می‌باشد که نشان می‌دهد دانشجویان این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. البته در بین گویه‌های این معیار، تهیه لوح فشرده دروس از دیدگاه دانشجویان در سطح مطلوب ارزیابی شده است. میانگین به‌دست آمده از نظر آموزشیاران نیز ۲/۹۱ می‌باشد که

نشان می‌دهد آموزشیاران این معیار را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در مجموع میانگین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران ۳/۱۵ می‌باشد که نشان‌دهنده این است که این دو گروه معیار سیستم پشتیبانی را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۵: درصد پاسخ دانشجویان و آموزشیاران و میزان مطلوبیت معیار پشتیبانی از نظر دانشجویان و آموزشیاران

سطح مطلوبیت	میانگین	پاسخ برحسب درصد					گویه های مربوط به پشتیبانی
		کمتر از ۲۰٪	۲۰٪ تا ۴۰٪	میانگین	۴۰٪ تا ۶۰٪	بیشتر از ۶۰٪	
نسبتاً مطلوب	۳/۳۳	۶/۷	۴۰/۰	۳۳/۳	۲۰/۰	۰/۰	آموزشیار
نسبتاً مطلوب	۳/۱۸	۱۱/۴	۲۱/۸	۴۳/۶	۲۰/۸	۲/۵	دانشجو
نسبتاً مطلوب	۳/۴۰	۶/۷	۴۰/۰	۴۰/۰	۱۳/۳	۰/۰	آموزشیار
نسبتاً مطلوب	۳/۳۶	۱۳/۹	۲۸/۲	۴۲/۶	۱۰/۹	۴/۵	دانشجو
نسبتاً مطلوب	۲/۳۳	۰/۰	۶/۷	۵۳/۳	۶/۷	۳۳/۳	آموزشیار
نسبتاً مطلوب	۳/۲۷	۱۴/۴	۲۵/۷	۳۹/۱	۱۴/۴	۶/۴	دانشجو
-	-	-	-	-	-	-	آموزشیار
مطلوب	۳/۷۴	۳۲/۲	۲۶/۷	۲۹/۲	۷/۴	۴/۵	دانشجو
نسبتاً مطلوب	۲/۶۰	۰/۰	۱۳/۳	۴۶/۷	۲۶/۷	۱۳/۳	آموزشیار
-	-	-	-	-	-	-	دانشجو
نسبتاً مطلوب	۲/۹۱	آموزشیار					مجموع
نسبتاً مطلوب	۳/۳۹	دانشجو					

سوال پنجم: آیا بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران در مورد میزان مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی تفاوت معناداری وجود دارد؟

برای پاسخ به این سوال، از آنجایی که داده‌های ما در مقیاس ترتیبی قرار دارند و با توجه به اینکه به دنبال بررسی تفاوت بین دو نمونه مستقل (دانشجو و آموزشیار) هستیم، لذا از آزمون U مان ویتنی که معادل ناپارامتریک آزمون T مستقل است استفاده کرده‌ایم که نتایج این آزمون در جدول ۶ قابل مشاهده است.

جدول ۶: مقایسه میانگین نظرات دانشجویان و آموزشیاران در مورد مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی

شاخص‌ها	Z	U مان ویتنی	Sig
طراحی محتوای آموزشی	-۰/۳۵۰	۱/۴۳۳	۰/۷۲۸
سنجش و ارزشیابی	-۲/۱۸۰	۱۰۱۰/۰۰۰	۰/۰۲۹
فناوری	-۰/۱۳۳	۱۴۸۴/۰۰۰	۰/۸۹۴
پشتیبانی	-۲/۶۷۱	۸۹۲/۵۰۰	۰/۰۰۸

بر اساس یافته‌های جدول ۶، U مشاهده شده درباره معیارهای طراحی محتوای آموزشی و فناوری در سطح $P \leq 0/05$ معنادار نبوده است. بنابراین بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران در این دو معیار تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین U مشاهده شده درباره معیار سنجش و ارزشیابی دانشجویان و معیار پشتیبانی در سطح $P \leq 0/05$ معنادار بوده است. بنابراین بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران در این دو معیار تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش انجام شده ارزیابی کیفیت دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث مورد بررسی قرار گرفت. همچنین رابطه بین نظرات دانشجویان و آموزشگران بررسی شد. نتایج پژوهش نشان داد که از دیدگاه دانشجویان و آموزشگران ارزیابی دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث در سطح نسبتاً مطلوب بوده است.

در رابطه با معیار طراحی محتوای آموزشی دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث (سوال اول پژوهش)، یافته‌های نشان داد که از دیدگاه دانشجویان و آموزشگران این دوره‌ها، طراحی محتوای آموزشی در حد نسبتاً مطلوب قرار دارد. این نتایج با نتایج پژوهش رحمانی در دانشکده علوم حدیث در مورد محتوا و تعامل مشابهت دارد. اما نتایج پژوهش قائدی تعامل را در دانشگاه صنعتی خواجه نصیر ضعیف ارزیابی کرده است [۸]. اسدی محتوای دوره‌های مجازی دانشگاه تهران را در برخی دروس در حد نسبتاً مطلوب و در برخی دروس دیگر در حد نامطلوب ارزیابی کرده بود [۱۰]. علاوه بر این نتایج ارزیابی معیار طراحی محتوای آموزشی در این پژوهش با نتایج پژوهش Hussin و همکاران مشابه گزارش شد. آنها کیفیت طراحی آموزشی را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده بودند [۱۴]. آقاکیبری به نتایج مشابهی در دانشکده علوم حدیث دست یافته بود و به نتایج متفاوت در دانشگاه خواجه نصیر دست یافت، او محتوا را در این دانشگاه نامطلوب ارزیابی کرده بود [۹]. پژوهش Fill نیز نشان داده بود که یادگیرندگان در پژوهش او نظر مثبتی نسبت به کیفیت محتوای آموزشی دوره‌ها دارند. پژوهش او کاربرد طراحی میانجی، پوشش اطلاعاتی محتوا، تناسب، وضوح و روشنی محتوا را در حد نسبتاً مطلوبی ارزیابی کرده بود [۱۲]. در مورد تالارهای بحث و گفتگو، Pohl و همکاران، به نتایج مشابهی با نتایج این پژوهش دست یافته بودند [۱۱]. در پژوهش Mei و همکاران، وبسایت PCSCHOOL از نظر راهبردهای آموزشی (محتوا و مواد تدریس) و طراحی میانجی در حد مطلوب‌تری ارزیابی شد که با نتایج پژوهش حاضر در دانشکده علوم حدیث مشابهت دارد [۱۵].

در رابطه با معیار سنجش و ارزشیابی یادگیری دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث (سوال دوم پژوهش)، یافته‌های نشان داد که دانشجویان نظر مثبتی نسبت به سیستم سنجش و ارزشیابی یادگیری دانشکده مجازی علوم حدیث داشته و آن را در حد نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. اما در این میان آموزشگران نظر مثبت‌تری به این مقوله داشتند و آن را در حد مطلوب ارزیابی کردند. آقاکیبری در دانشگاه خواجه نصیر در مورد ارزشیابی از نظر آموزشگران به نتایج مشابهی دست یافته بود. همین‌طور نتایج پژوهش حاضر درباره سنجش و ارزشیابی با نتایج رحمانی و قائدی مشابهت دارد. Mei و همکاران نیز از نظر راهبردهای آموزشی (ارزشیابی) به نتایج مشابهی دست یافته بودند [۷، ۸، ۹، ۱۵]. همچنین در پژوهش Fill تناسب عناصر و اشیاء ارزشیابی با فعالیت‌های یادگیرندگان مطلوب ارزیابی شده بود [۱۲].

در رابطه با معیار کیفیت فناوری در دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث (سوال سوم پژوهش)، یافته‌های حاصل از دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشگران نشان داد کیفیت فناوری در دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث در حد نسبتاً مطلوب قرار دارد. کنفرانس ویدئویی در حد نامطلوب ارزیابی شد که بیانگر این است که زیرساخت فناوری دانشکده مجازی علوم حدیث از ضعفی اساسی در این مقوله برخوردار می‌باشد. کیفیت کنفرانس صوتی در حد نسبتاً مطلوبی ارزیابی شده است. Selim نیز در پژوهش خود در مورد معیار فناوری به نتیجه مشابهی دست یافت. اما سطح مطلوبیت فناوری در پژوهش او در سطح بالاتری قرار داشت. در پژوهش Mei و همکاران نیز وبسایت PCSCHOOL از نظر ابزارهای یادگیری در حد مطلوبی ارزیابی شد که با نتایج پژوهش حاضر در دانشکده علوم حدیث مشابهت دارد [۱۳، ۱۵].

در رابطه با معیار پشتیبانی در دوره‌های الکترونیکی دانشکده مجازی علوم حدیث (سؤال چهارم پژوهش)، یافته‌های نشان داد که از دیدگاه دانشجویان و آموزشگران این دوره‌ها، پشتیبانی در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. رحمانی در پژوهش خود ارائه خدمات حمایتی (پشتیبانی) را در دوره‌های آزمایشی دانشکده علوم حدیث در سطح نامطلوب ارزیابی کرده بود. همچنین قائدی در پژوهش خود پشتیبانی دوره‌های مجازی دانشگاه علم و صنعت ایران را در حد ضعیف (نامطلوب) ارزیابی کرده بود که این با نتایج پژوهش حاضر متفاوت می‌باشد [۸، ۷]. ولی Selim در پژوهش خود، پشتیبانی را در سطح مطلوب ارزیابی کرده بود [۱۳].

در رابطه با تفاوت معناداری بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشگران در مورد میزان مطلوبیت دوره‌های آموزش الکترونیکی دانشکده علوم حدیث (سؤال پنجم پژوهش)، یافته‌های حاصل از آزمون U مان ویتنی نشان داد که بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشگران در ارتباط با معیارهای طراحی محتوای آموزشی و فناوری تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین یافته‌های حاصل از

آزمون U من ویتنی نشان داد که بین دیدگاه‌های دانشجویان و آموزشیاران در ارتباط با معیار سنجش و ارزشیابی دانشجویان و معیار پشتیبانی، تفاوت معناداری وجود دارد.

بر پایه نتایج این پژوهش، به کلیه مسئولین و متولیان حوزه آموزش الکترونیکی توصیه می‌شود در جهت افزایش کیفیت و پیشبرد هر چه بهتر آموزش‌های الکترونیکی پیشنهادات زیر را به کار بندند.

- با توجه به نتایج به دست آمده از سوال اول پژوهش که در آن معیار محتوای آموزشی دوره‌ها از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شد، لذا به مسئولین و متولیان این امر پیشنهاد می‌گردد برای رسیدن به حداکثر مطلوبیت، سعی کنند دروس و محتوای آموزشی را در بازه زمانی مناسب آماده کنند، حجم دروس و محتوای ارائه شده را متناسب با مدت زمان ترم تحصیلی تنظیم کنند، به دانشجویان در انتخاب دروس و آموزشیار قدرت انتخاب بیشتری دهند، فاصله زمانی ارائه دروس برخط و کلاس‌های رفع اشکال را کاهش دهند و از تصاویر متنوع و تازه در محتوای دروس برخط و غیر برخط استفاده کنند.
- با توجه به نتایج به دست آمده از سؤال دوم پژوهش که در آن معیار سنجش و ارزشیابی در دوره‌ها از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شد لذا به مسئولین و متولیان این امر پیشنهاد می‌گردد برای رسیدن به حداکثر مطلوبیت، سعی کنند در فرآیند ارزیابی دانشجویان از پورتفولیو (Portfolio) و سیستم ارزیابی الکترونیکی استفاده کنند، سیستم رتبه‌بندی مناسبی را برای ارزیابی فعالیت‌ها و آزمون‌های دانشجویان طراحی و به کار گیرند، جهت هماهنگی بین اساتید و آموزشیاران در ارزیابی دانشجویان به تشکیل گروه‌های ارزیاب اقدام کنند.
- با توجه به نتایج به دست آمده از سؤال سوم پژوهش که در آن معیار فناوری در دوره‌ها از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شد لذا به مسئولین و متولیان این امر پیشنهاد می‌گردد برای رسیدن به حداکثر مطلوبیت، سعی کنند در صفحات وب دانشکده جهت دسترسی سریع‌تر دانشجویان به لینک‌های مورد نیاز میان‌برهای بیشتری را ایجاد کنند، میزکار که قابلیت بالایی از نظر زمان و حجم در نگهداری اطلاعات دانشجویان دارد را طراحی و ایجاد کنند، تالار بحث گروهی و Wikiها در محیط وبسایت دانشکده جهت بحث و گفتگو و تبادل اطلاعات را افزایش دهند، سیستم کنفرانس صوتی را تقویت و امکان کنفرانس ویدئویی را برای ارتباط بهتر دانشجویان با آموزشیاران ایجاد کنند و تعداد کلاس‌های برخط و ظرفیت آنها را افزایش دهند.
- با توجه به نتایج به دست آمده از سؤال چهارم پژوهش که در آن معیار پشتیبانی در دوره‌ها از دیدگاه دانشجویان و آموزشیاران در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شد لذا به مسئولین و متولیان این امر پیشنهاد می‌گردد برای رسیدن به حداکثر مطلوبیت، سعی کنند کنفرانس‌ها و نشست‌های تخصصی در محیط واقعی دانشکده برگزار کنند، دوره‌های آموزشی برای دانشجویان جدیدالورود جهت ورود به دوره‌های مجازی برگزار کنند، یک تیم پشتیبانی که به صورت تمام وقت در طول هفته دانشجویان را پشتیبانی کند را تشکیل دهند.

References:

1. Zarif Sanaee N. Assessing the Criteria for the Quality and Effectiveness of e-Learning in Higher Education. MEDIA. 2010;1(3):24-29.
2. Chiu H, Chung SC, Chen A. Modeling Agent- Based Performance Evaluation for e-Learning System. The Electronic Library. 2008;26(3):345p.
3. Seraji F, Attaran M, Ali Asgari M. A Study of Characteristics of Curriculum Design in Iranian Virtual Universities and its Comparison with the Model of Virtual University Curriculum Development. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2009;14(4):98.
4. Moussiades L, Lliopolou A. Guidelines for Evaluating e-Learning Environments. Interactive Technology and Smart Education. 2006;3(3):178.
5. The Institute for Higher Education Policy. Quality on the Line: Benchmarks for Success in Internet-Based Distance Education. Washington D.C. 2000. 10p.
6. SREB, Educational Technology Cooperative. Checklist for Evaluating SREB-SCORE Learning Objects [Internet]. 2007 [cited 2013 May 5]. Available from: <http://www.sreb.org/page/1295/>
7. Rahmani B. A Survey of Analysis the Educational Program the Trial Course of Virtual Education of the Hadith Sciences Faculty [Master thesis]. Tehran: Allameh Tabatabaei University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2005.

8. Ghaedi B. Evaluation the Curriculum of Virtual Education from the Views of Students and Professors of IT of Elm and Sanat University in 2004-2005 [Master thesis]. Tehran: Kharazmi University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2006.
9. Aghakaseri Z. Evaluation the Programs of Virtual Education of Universities of the Tehran from the Views of Students and Professors this Programs [Master thesis]. Tehran: Kharazmi University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2006.
10. Asadi N. A Survey of Utility Relationship of Electronic Syllabus with the Success of their Students in the Tehran University [Master thesis]. Tehran: Tehran University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2008.
11. Pohl M, Rester M, Judmaier P, Stöckelmayr K. Ecodesign, Design & Evaluation of an E-Learning System for Vocational Training. *Journal Electro technique and Information's technique*. 2005;122(12):473-476.
12. Fill K. Student-Focused Evaluation of e-Learning Activities. *Proceeding of the European Conference on Educational Research in University College Dublin*; 2005 September 7-10; Southampton: University of Southampton; 2005.
13. Selim H. Critical Success Factors for e-Learning Acceptance: Confirmatory Factor Models. *Journal Computers & Education*. 2007;49(2):396-413.
14. Hussin H, Bunyarit F, Hussein R. Instructional Design and e-Learning: Examining Learners' Perspective in Malaysian Institutions of Higher Learning. *Campus Wide Information Systems*. 2009;26(1):4-19.
15. Mei-Hsu C, Chun-Yeh Y, Yen J. Development of Design Criteria & Evaluation Scale for Web-Based Learning Platforms. *International Journal of Industrial Ergonomics*. 2009;39(1):90-95.